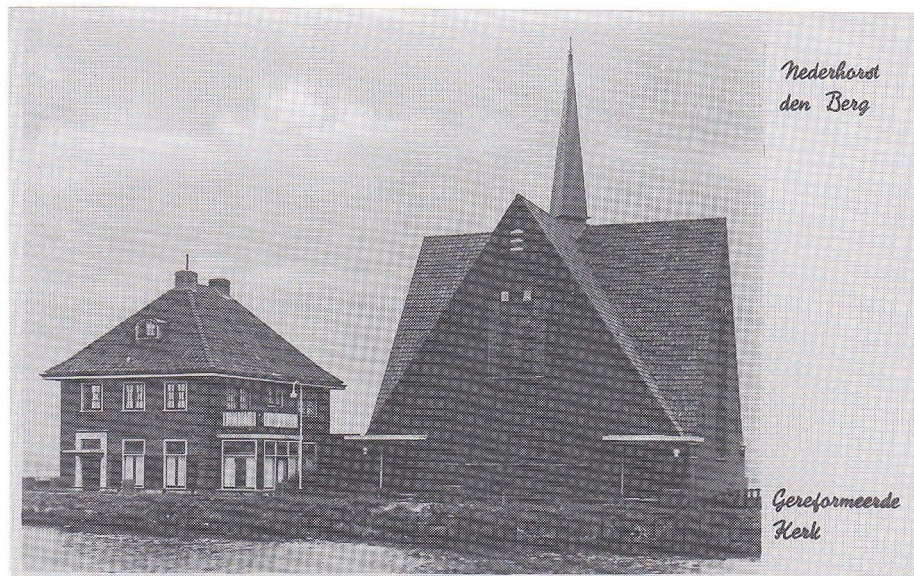

WERINON

— UITGAVE VAN DE —
HISTORISCHE KRING · NEDERHORST DEN BERG

MAART 1999 · NR 33

Historische Kring Nederhorst den Berg

Bestuur	Voorzitter	J.E. Jansen, Dammerweg 15E 1394 GM NdB, tel. 0294-254152
	Secretaris	A.M.E. Baar, Torenweg 9 1394 EA NdB, tel. 0294-251804
	Penningmeester	C. Schoordijk - Snoek, Vincent van Goghstraat 6 1394 BE NdB, tel. 0294-253119
	Leden	J.F.A. Baar, Kerkstraat 6 1394 CX NdB, tel. 0294-254309 K. Scherpenhuijsen, Overmeerseweg 76 1394 BE NdB, tel. 0294-251727 R.J. Verkaik, Pieter de Hooghlaan 24 1394 GK NdB, tel. 0294-254317
Redactie		G.J.M. Baar, Zoddeland 26 1394 KR NdB, tel. 0294-254368 T. Griffioen, Kuijerp pad 6 1394 DA NdB, tel. 0294-254106 J.F.A. Baar, Kerkstraat 6 1394 CX NdB, tel. 0294-254309
Tekstverwerking		N.W.J. Breed, Fazantelaan 1 1394 CH NdB, tel. 0294-251645
Omslag, ontwerp en technische realisatie		P. Griffioen, Lange Wetering 11 1394 KC NdB, tel. 0294-254603
Lidmaatschap		f 25,— per jaar Bankrekeningnr. 32.82.24.138 RABOBANK Nederhorst den Berg girorek.nr. van de bank: 368387
Informatie en documentatie		Maandagavond van 19.30 tot 21.30 uur. Bovenverdieping, Sporthal De Blijk.

ISSN 1389-319X

Niets uit deze uitgave mag, op welke manier dan ook, verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden zonder schriftelijke toestemming van het bestuur.

maart 1999, nummer 33

jaargang 9

opgericht: januari 1988

Inhoud:

Pagina

2	-	Mededelingen en Berichten
13	-	Van de kaart - Ruud Verkaik
14	-	Loterijclub "Esperanto" 1921 - Ruud Verkaik
16	-	De Schottelinks in Nederhorst den Berg - Jan Baar
22	-	Sluuuuuump! - Gerard Baar

MEDEDELINGEN EN BERICHTEN

EXPOSITIE MIDDENSTAND

Medio oktober 2000 wil de Werkgroep Exposities een tentoonstelling samenstellen over de Middenstand van Nederhorst den Berg. Uiteraard hebben we in ons archief hier wel het een en ander over, maar bij lange na niet voldoende om er een goede expositie uit samen te stellen. Wij zijn dus op zoek naar allerlei gegevens en materiaal betreffende dit onderwerp.

Om gericht gegevens te kunnen verzamelen, zal binnenkort een enquêteformulier toegestuurd worden aan allen, die op één of andere manier betrokken zijn of zijn geweest bij het middenstandsgebeuren. Wij hopen, dat veel van de moeite zullen nemen, dit formulier in te vullen en verdere medewerking willen geven aan dit project.

Onze ervaring is, dat uit vele, onverwachte hoeken gegevens en materiaal beschikbaar kan komen. Ongetwijfeld zal dit ook nu het geval zijn. We zijn er vroeg genoeg bij. U kunt uw gedachten er al vast over laten gaan.

Verdere informatie bij Jan Baar, Kerkstraat 6, tel. 254309 of Ruud Verkaik, P.de Hooghlaan 24, tel. 254317.

PROGRAMMA 1999.

Vrijdag 16 april 1999. Lezing met dia-presentatie door Mw. E. Joosse-van Damme: "Een rondgang langs de Buitenplaatsen in de Gouden Eeuw in Nederhorst den Berg".

Mevr. Joosse heeft de afgelopen jaren uitgebreid onderzoek gedaan naar de buitenplaatsen van Nederhorst den Berg. In ons tijdschrift Werinon en in de regionale tijdschriften Nifftarlake en Tussen Vecht en Eem, heeft zij hierover gepubliceerd.

Zaterdag 5 juni 1999: Themadag over de Stelling van Amsterdam met lezing door de heer R. Zeller en een excursie/boottocht naar het eiland Pampus.

De heer Zeller heeft o.a. enige malen over het onderwerp in ons tijdschrift geschreven en meerdere exposities over de Stelling en Waterlinie samengesteld.

September 1999: Fietstocht "De Gouden Eeuwse Ronde van Nederhorst den Berg", een tocht met toelichting langs de lokaties, waar eens de buitenplaatsen van Nederhorst den Berg stonden. In aansluiting op de lezing van 16 april zal Mevr. Joesse vele wetenswaardigheden ter plekke kunnen verduidelijken en toelichten.

BERICHT VAN DE HISTORISCHE KRING IN DE SPORTHAL

Na maanden van voorbereiding is het er dan toch van gekomen: de inrichting van de eigen ruimte. Dan pas kom je er achter hoeveel materiaal we in al die jaren verzameld hebben. We hadden al een paar kasten op de kop getikt, maar toen we alles bijeen zagen, moesten er nóg wel een paar kasten bij komen.

Inmiddels zijn er voldoende kasten. Met veel mankracht is alles naar boven gebracht. We konden bij het GAD 2 bureau's, 4 stoelen en 3 mooie kasten overnemen voor een vriendenprijs. Van de Gloriosa, de Historische Kring uit Kortenhoeve, kregen we een mooie ladenkast voor kaarten en grote foto's, wel een hele zware kast trouwens. Ook via de Gloriosa kregen we de beschikking over 2 A4-ladenkasten.

Onze huiselektriciën voorzagen de ruimte van voldoende licht en contactdozen. De inrichting heeft een professioneel aanzicht gekregen o.a. door de schenking van een kopieermachine, nagekeken en schoongemaakt door een lid van onze Historische Kring en een computer, deze moet helaas nog steeds opgestart worden, wie oh wie durft?

Met medewerking van de gemeente hebben we ook de gelegenheid om zelf koffie te zetten en handen te wassen, oftewel een aanrecht met koud en warm water.

De archivering van onze knipsels, uit de kranten, wordt in de computer opgeslagen. Er wordt hard gewerkt om het overig historisch materiaal naar behoren te inventariseren en te beschermen tegen lucht, licht, vocht en brand.

We zijn elke maandagavond aanwezig. Vele leden vinden inmiddels hun weg naar de Historische Kring om iets te vragen, op te zoeken of te brengen.

Al met al voelen wij ons inmiddels thuis in de "SPORTHAL".

NOSTALGIA NAARDEN 1999

De Stichting "Tussen Vecht en Eem" (waarin ook de Historische Kring NdB participeert), de Stichting Regionale Geschiedbeoefening Noord-Holland en de Stichting Stichtse Geschiedenis organiseren op zaterdag 19 juni 1999 in en om de Grote Kerk te Naarden een grote historische manifestatie. Naast de markt in de Grote Kerk zal er ook van alles te beleven zijn buiten en binnen de kerk.

In het centrum van Naarden zal die dag veel te doen en te zien zijn op historisch gebied. Ook de Historische Kring NdB zal vertegenwoordigd zijn op deze manifestatie om zich te presenteren aan het grote publiek, maar ook om kennis te nemen van activiteiten van andere verenigingen of instellingen.

Op het programma staan o.a.: een stoet old-timers door de Vesting, klederdrachtenshow, straatmuzikanten, beklimmen van de toren van de Grote Kerk, toneelvoorstellingen, demonstratie oude rijwielen, lezingen, fanfaretaptoe, etc. etc. Ook zullen in de Naardense musea aangepaste tentoonstellingen te zien zijn. Kortom, iets dat niet gemist mag worden.

Zaterdag 19 juni, Naarden.

GENEALOGIE

OPROEP AAN GENEALOGEN MET VOOROUDEERS IN NOORD-HOLLAND

De Genealogische Vereniging Gooi en Eemland organiseert op 8 maart 1999 een Landelijke Genealogische Dag in de Grote Kerk te Naarden.

De Universiteit van Amsterdam is gestart met een project naar het vestigingsproces van migranten en hun nakomelingen in Nederland (1870-1960). Interessant in dit verband is ook de positie van de blijvers. Want lang niet iedereen migreerde; sommige families bleven generaties lang in dezelfde streek of hetzelfde dorp. Voor een goed beeld is het nodig ook de blijvers in het onderzoek naar migratie te betrekken. Zonder kennis van familieachtergrond kan een dergelijk verschijnsel niet goed bestudeerd worden.

De onderzoekers zijn dus met name geïnteresseerd in gegevens over personen geboren in Noord-Holland en twee generaties van hun nakomelingen.

De informatie moet bestaan uit:

De gewone genealogische gegevens.

De woonplaats bij geboorte, huwelijk en overlijden en zoveel mogelijk gegevens over tussentijdse verhuizingen buiten de gemeente. Voor zover mogelijk de beroepen op verschillende momenten in het leven van de personen. Alleen in de eerste generatie dient de man of de vrouw dus in Noord-Holland geboren te zijn. Ook alle verhuizingen tussen plaatsen binnen Noord-Holland zijn van groot belang binnen dit onderzoek.

De eerste ronde in dit onderzoek naar de migratie in Noord-Holland betreft een inventarisatie van het aanwezige genealogische materiaal.

Ongetwijfeld is dit iets voor Bergse genealogen. U kunt contact opnemen met Jan Baar, Kerkstraat 6, Nederhorst den Berg of direct met Dr. C. Lesger, UVA, Afd. Geschiedenis Spuistraat 134, 1012VB Amsterdam, tel. 020-5254489.

LITERATUUR

- Het Groot Schimprnamenboek van Nederland. Overzicht van alle schimp (scheldnamen), die ons land rijk is, ingedeeld per provincie, met uitleg over bestaan en betekenis. Dirk v.d. Heide, Profiel, Bedum 1998, ISBN 90-5294-170-X.
- Krijg de vinkentering. 1001 Nederlandse en Vlaamse verwensingen. E. Sanders en R. Tempelaars, Contact Amsterdam-Antwerpen 1998. ISBN 90-254-1245-9.
- Walden te Bussum. Terug naar Walden, 1898-1907. Marcus v.d. Heide. Tussen Vecht en Eem, 16° Jrg., nov. 1998.
- Razzia-zondag Ankeveen (14 jan. 1945). W.F. Pelgrim. In: In de Gloriosa, 15° Jrg. Nr. 2, mei 1998.
- Terra Nova. Lustoord aan de Vecht. – J. Jonkler-Duynstee. In: Vechtkroniek. K.K. Gemeente Loenen aan de Vecht.

EXPOSITIES

- Uitmuntend fraaij geteekend. Nederlandse tekenkunst in de 18de eeuw. – Amsterdams Historisch Museum t/m 2 mei 1999.
- Open tuindagen Kasteel Museum Sypesteyn. – Nieuw-Loosdrecht 26 en 27 juni 1999.
- Nederland en Koning Winter. – Omroepmuseum. Hilversum t/m 28 maart 1999.
- Grootmoederskast. – Huizerklederdrachtmuseum, Haven-straat, Huizen.
- Heer Bommel en de natuur. – Kasteel Groeneveld, Baarn t/m 30 augustus 1999.
- Dudoks erfenis. Slopen en behouden. W.M. Dudok, hoogtepunten uit leven en werken. Dudokcentrum, Raadhuis Hilversum.
- Spot op prent. Spotprenten uit de Nieuwe Amsterdammer rond de Eerste Wereldoorlog. Ned. Vestingmuseum Naarden t/m 5 april 1999.

LEZING: DE MOLENS IN ONS LAND

Na afloop van de vlot verlopen Algemene Ledenvergadering van vrijdag 19 febr. II. hield de heer Pouw uit Naarden een lezing-dia-presentatie over "De molens in ons land". Nederland bezit vele verschillende soorten molens, alleen al als we kijken naar de wijze waarop ze worden aangedreven. Er zit veel meer aan molens vast, dan men zo op het eerste gezicht wel denkt. Vroeger was onze nationale economie voor een groot deel gebaseerd op deze door wind en water gedreven machines. Werkzaamheden, die veel kracht vergden, werden vroeger veelal door molens uitgevoerd.

De Zaanstreek telde in de 18^e eeuw bijna 1.000 molens, die voor allerlei bewerkingen gebruikt werden. De streek was het eerste industriegebied ter wereld. Vele grote firma's zijn begonnen als eenvoudig windmolenbedrijf.

En natuurlijk, zonder de poldermolens, lag ongeveer 30% van ons landoppervlak nog onder water.

Na de molens in ons land kwamen specifiek molens van Nederhorst den Berg en omgeving in beeld. Ons dorp bezat tot 1926 een in werking zijnde korenmolen de Zwaan aan de Reeweg (op het BEPO-terrein). Vlak na de oorlog brandde het restant van de molen af.

Aan het Ankeveensepad stonden vroeger twee molens één van de Stichts-Ankeveensepolder en één die de bemaling van de Spiegel- en Blijkpolder verzorgde. De verdwenen molen stond ongeveer op de plaats waar nu de bunker staat.

De molen van de Kuijerpolder, op de plaats van het gemaal op het Grote Eiland, werd in 1905 vervangen door een dieselgemaal.

In 1899 kwam de wipmolen van de Hornpolder aan de Slotlaan buiten werking, daar de bemaling is samengevoegd werd.

De molen van de Blijkpolder aan de Overmeerseweg werd in 1882 overbodig; de bemaling werd overgenomen door het stoomgemaal van de Horstermeer, dat naast de molen gebouwd werd. De molenromp bleef nog tot 1924 in gebruik als woning. In 1927 werd het restant gesloopt.

De molen van de Spiegelpolder stond op de plaats van het vroegere gemaal aan de Dammerweg 81 en deed dienst tot 1905.

In 1932 werd de nog aanwezige molenromp gesloopt en vervangen door het huidige gebouw.

De romp van de molen van de Prutpolder is nog aanwezig.

Als laatste kwamen de molens van Kortenhoef en Nigtevecht nog aan bod.

De heer Pouw wist de 75 aanwezigen flink te boeien, hetgeen ook bleek uit de vele vragen, die gesteld werden. Een zeer geslaagde bijeenkomst van de Historische Kring.

De molens in en rond Nederhorst den Berg

1. De molen van de Kuijerpolder aan de Oude Vecht op het Grote Eiland.
2. De korenmolen aan de Reevaart, hoek Petersburgseweg.
3. De molen van de Spiegelpolder aan de Reevaart/Dammerweg.
4. De molen van de Stichts-Ankeveensepolder aan het Ankeveensepad en de molen van de Spiegel- en Blijkpolder.
5. De molen van de Kuijerpolder aan de Slotlaan/Reevaart.
6. De molen van de Blijkpolder aan de Overmeerseweg/Reevaart.
7. De Prutmolen in de Meeruiterdijksepolder.
8. De voorste molen van de Kortenhoefsepolder, de Gabriëlmolen.
9. De middelste molen van de Kortenhoefsepolder.
10. De achterste molen van de Kortenhoefsepolder.
11. De molen van de Hollands- Ankeveensepolder, genaamd "Hollandia".
12. De molen van de Heintjes Rak en Broekerpolder aan de Dammerweg, Weesp.
13. De molen van de Garstenpolder in Nigtevecht.
14. De molen van de Hoekerpolder in Vreeland.

Meer over molens:

K. Scherpenhuijsen – Waterbeheersing D 1. 1 t/m 3.

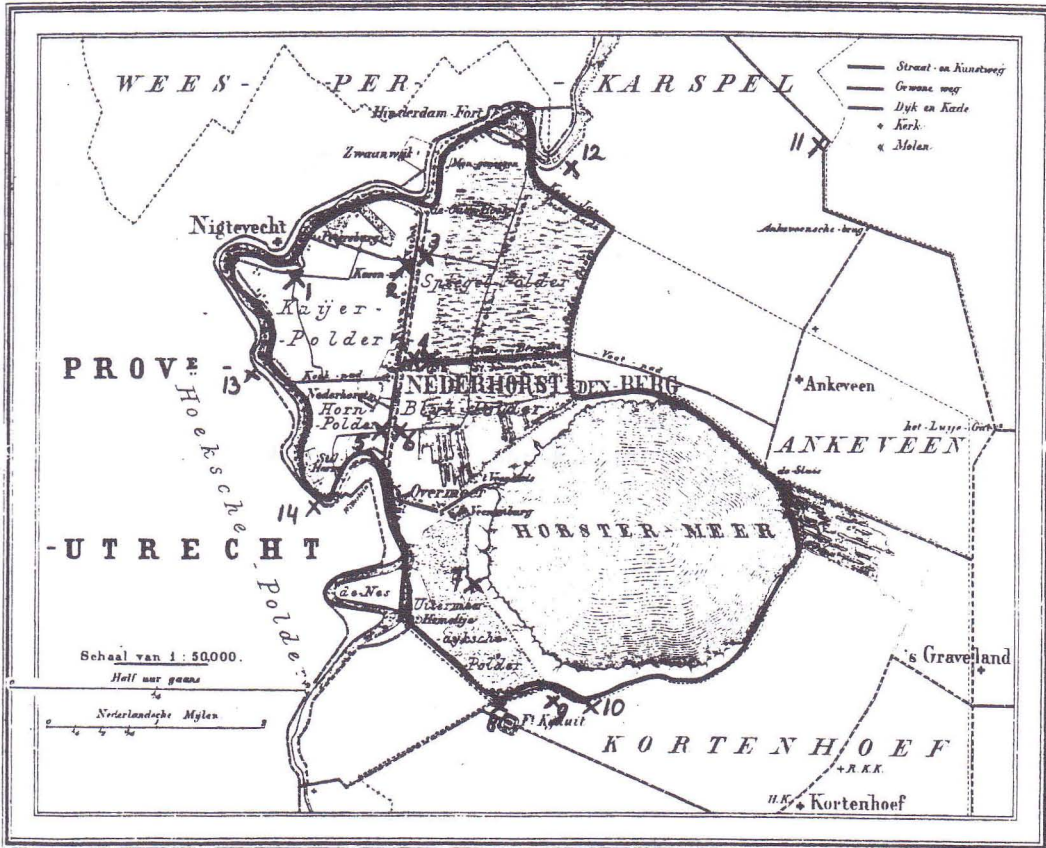
Tijdschrift Historische Kring NdB, Jrg. 1 nrs. 2, 4, 5 (1991/1992).

K. Scherpenhuijsen – De poldermolen van de Spiegelpolder aan de Dammerweg.

Tijdschrift Historische Kring NdB, Jrg. 1 nr. 3 (1991).

K. Scherpenhuijsen – Waterbeheersing vanaf 1600 in Nederhorst den Berg.

Tussen Vecht en Eem. Nederhorst den Berg. Jrg. 11, nr. 2 (1993).

De molens in en rond Nederhorst den Berg, nrs. 1 t/m 14

SCHENKINGEN

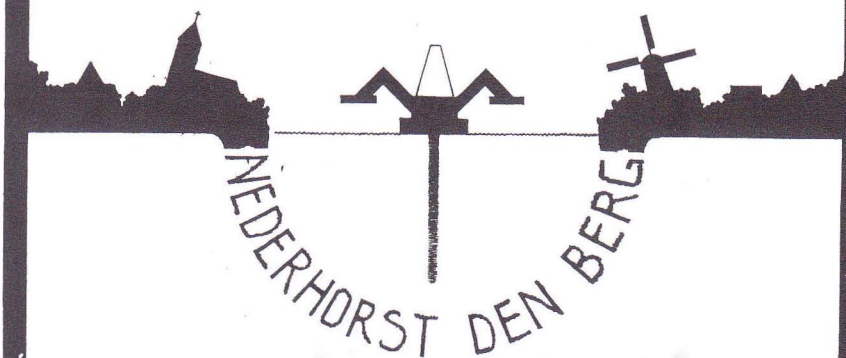
- Videoband "Nederhorst den Berg in vogelvlucht". 1998 – W. Haverkamp.
- Kop en schotel met gemeentewapen – W. Ploegstra.
- Foto's Crescendo, krantenknipsels en aankondigingen – P.M. Spee.
- Gedenktegel Stedenspel – J. Baar.
- Krantenknipsels 1946-ca. 1960 – C. van Huisstede.
- Notulen Oprichtingsvergadering Crescendo 1905 en repetitiebijeenkomsten 1905-1906 (in kopie) – P.M. Spee.
- 3 foto's o.a. afscheid Dr. Roelofsen – B.v.Leeuwen-van Huisstede.
- Twee grensrechttersvlaggen RKS V.B.O. – G.J.M. Baar.
- Artikel H.N. 26 dec. 1998. "Elburg als goudmijn" – J.v. Leijenhorst.
- Foto garage "De helpende hand", Middenweg – B. Ruiter.

Garage "De Helpende Hand" en winkeltje "de Instuif" van garage/taxibedrijf Klaas Blom op de hoek Middenweg/Machineweg, omstreeks 1960. Later Vic van Laere, olie- en gashandel, Kloostrans, transportbedrijf. Nu Bert Ruiter, garagedeuren, Middenweg 97.

- Loosdrecht. Geschiedenis en architectuur, H. Lugers/M. Strating. - Gemeente Nederhorst den Berg.
- Fiets- en wandelpadenplan Noordelijke Vechtstreek, 1998. Prov. Noord-Holland – Gemeente Nederhorst den Berg.
- Gedenkbord “De nieuwe notenbalk” – P.M. Spee.
- Bord Toonderstudio Kasteel Nederhorst – G.J.M. Baar.
- Bouwtekening Gesticht “De Voorzienigheid” aan de Voorstraat 1903. – Jozefschool.
- Zuiveringschap Amstel- en Gooiland. Waterkwaliteitsplan tot 1982. – Gemeente Nederhorst den Berg.
- Foto’s verbouw Gereformeerde Kerk – J. Jansen.
- Herdenkingsbord 5 mei 1945 - Mevr. v.d. Heijden.
- Kadastrale kaart van Spiegel- en Blijkpolder 1966 – Gemeente Nederhorst den Berg.
- Affiche “De ondergang van Nederhorst den Berg”. Ons milieu. Werkgroep Milieudefensie, Kerngroep Nederhorst den Berg. – E. Boeve.
- Bord Stijvers Schildersbedrijf. R.J. Baar. – G.J.M. Baar.
- Zuiveringschap Amstel- en Gooiland. Rioolwaterzuiveringsinstallatie Horstermeer. Milieuaspectenrapport. Deel 2, apr. 1978. – Gemeente Nederhorst den Berg.
- Feestprogramma’s ORANJE VERENIGING 1984 t/m 1998. – J. Goudberg.
- Bouwtekening RK. Naai- en Breischool aan de Voorstraat 1877 – Jozefschool.
- Foto Jan Slump met konijn. – J. Slump Jr., Egmond.
- Foto Sinterklaas 1996 – Gemeente Nederhorst den Berg.
- Distributiebescheiden en bankbiljetten W.O. II – Mevr. v.d. Heijden.
- Bescheiden Zandwinning ca. 1970. – E. Boeve.
- Zendingsbusje Gereformeerde Gemeente. – W. Ploegstra.
- Familiedocumenten Slump (kopie)–J. Slump Jr., Egmond.
- 12 foto’s Nederhorst den Berg. – J. Jansen.
- Foto overhandiging “Nederhorst den Berg Nogmaals”, Nic Blankendaal. – Gemeente Nederhorst den Berg.
- Merklap en andere textielwerkjes Warinschool. – O. Ploegstra.

de ondergang van

bloemen
planten
vissen
vogels
dieren
mensen

ons milieu

VERENIGING MILIEUDEFENSIE kerngroep NEDERHORST DEN BERG

Affiche van de Vereniging Milieudefensie, kerngroep Nederhorst den Berg, gebruikt in de strijd om ontzanding van 38 HA Blijkpolder te voorkomen, in de jaren 1975/1976.

En verder voor de werk- en documentatieruimte in Sporthal De Blijk een zeer goed functionerend kopieerapparaat van Bert Rüter, Rolluiken, Garage- en Industriedeuren en Zwembaden.

Ook kreeg de Historische Kring Nederhorst den Berg in bruikleen de collectie van C. van Huisstede betreffende de Horstermeer. Met o.a. ruim 230 foto's, inventaris Archief Horstermeer, Kadasterkaart Horstermeer 1871, documenten (kopieën) en knipsels.

U ziet het! Een bonte verscheidenheid van Bergs Historisch Materiaal. Als er nu bij u ook iets in de weg staat of ligt, of gewoon omdat het nuttig kan zijn bewaard te worden, geeft u ons dan even een seintje.

VAN DE KAART (zie foto op de omslag)

Ruud Verkaik

Gereformeerde kerk en pastorie.

Een kaart uitgegeven in 1942 door boekhandel Lotte, totaal zijn er een zestal kaarten uitgegeven, waarvan vier van de buitenkant en twee van het interieur van de kerk.

Vóór de bouw van deze kerk stond er op de plaats van de pastorie de Chr. Nationale School met rechts twee huisjes en daar achter de houten kerk, waarin op 12 juni 1887 de eerste kerkdienst plaatsvond. Een mooie foto van dit geheel is te zien in het Prentenboek, op pagina 35, de bovenste foto.

Na de opening in 1926 van de School met den Bijbel (nu de brandweerkazerne), werd de pastorie gebouwd op de plaats van de oude school, dit naar ontwerp van architect van Velze-Oskam uit Driebergen. In 1937 krijgt architect B.W. Plooy uit Amersfoort opdracht voor een ontwerp van een nieuwe kerk, de oude huisjes ervoor zijn dan al afgebroken. Na 50 jaar wordt besloten om het

houten kerkgebouw af te breken en er een nieuw kerkgebouw neer te zetten, waarvan de eerste steen gelegd is op 24 juli 1937 door Ds. I. Groenberg. Deze steen zit nog in de gevel, aan de rechter voorkant van het huidige gebouw.

Alleen het oude orgel, uit 1922, ging mee naar de nieuwe kerk en heeft er dienst gedaan tot 1970 in welk jaar het vervangen werd door een electronisch orgel, dat vele jaren bespeeld werd door Klaas de Liefde. De laatste predikant was Ds. A. Koetsier. Het "Samen op weg" proces kwam langzaam maar zeker op gang en men besloot om samen te gaan "kerken". De ene zondag op de Dammerweg en de andere zondag op de "heuvel".

Vele vergaderingen en diverse gemeenteavonden later wordt besloten om per 1 januari 1991 de Gereformeerde Kerk te sluiten. De laatste dienst is dan op oudejaarsavond, 31 december 1990. De kerk wordt te koop aangeboden voor f 400.000,--, echter zonder orgel; dat ging naar Roemenië. Nadat het gebouw enige jaren leeg heeft gestaan en het onkruid er vrij spel heeft gehad, start uiteindelijk in 1996 de verkoop van 7 appartementen in de verbouwde kerk. Het resultaat van de verbouwing is, dat er vanaf de Spiegelpolderkant en Ankeveensepad geen drie, maar twee spitsen van kerktorens te zien zijn. Het oude houten gebouw uit 1887 mag dan geen sieraad voor het dorp zijn geweest, de nu verbouwde kerk verdient, in mijn ogen, ook geen schoonheidsprijs. Vooral de badhokjes niet, maar daar gaat het de bewoners waarschijnlijk niet om. Het is er van binnen mooi ruim met een prachtig uitzicht over de Spiegelpolder.

LOTERIJCLUB "ESPERANTO" 1921

Ruud Verkaik

In 1921 werd door een aantal personen onder het genot van een borreltje bij de familie G.v.d.Voorn, caféhouder en eigenaar van het Bondshotel (nu "t Spieghehuys") een loterijclubje opgericht met het doel deel te nemen aan de Staatsloterij.

Een kasboek of notulen van de eerste jaren is er niet. Alles ging zo

maar tussendoor in goed vertrouwen. Pas in 1923 werd er een bestuur gevormd, bestaande uit Ph.C. Bouwer, voorzitter, J. Kalf, secretaris en C. van Huisstede, penningmeester. Het innen van de contributie ging wel op een heel speciale manier. Aan de wand van het café hing een wandbord, voorzien van 30 kastjes (voor elk lid een). Wanneer men een bezoek bracht aan het café werd er wat geld in gedaan om zo de contributie te betalen.

Als de trekking was geweest, werd de kas of de bus gelicht en de contributie geteld om nieuwe loten aan te schaffen. Bij een klein kastekort werd dit door de heer G.v.d.Voorn aangezuiverd.

In 1981 werd het 60-jarig jubileum gevierd in het Wapen van Nederhorst. Daarbij was aanwezig de toen 81 jarige heer D. Pouw, die op dat moment ook 60 jaar lid was. De penningmeester van het jubileumjaar is nu nog penningmeester, nl. de heer G. Hagen.

Uit het kasboek vanaf 1923 heeft hij uitgezocht wat de heer D. Pouw heeft uitgegeven in die 60 jaar.

Aan contributie *f* 1.099,40

En voor gezellige avonden *f* 466,70

Hij heeft aan prijzen uitbetaald gekregen *f* 370,-- contant.
Voorwaar geen groot rendement.

Echt grote prijzen zijn er nooit gevallen. Misschien komt dat nog. In 1962 werd er *f* 5.000, -- gewonnen en in 1964 *f* 1.275,--. Dit moest dan met 30 leden gedeeld worden.

Nu, in 1999, bestaat de club nog steeds en wacht nog op het "grote" geld. De contributie wordt niet meer geïnd in 't Spieghelhuys en voor een gezellige avond wordt hard gespaard. De club telt nu 20 leden, die elk *f* 10,-- contributie per maand betalen. Hiervan worden dan 10 loten gekocht, waarop altijd *f* 70,-- eigen geld terugkomt, dus per maand blijft er *f* 20,-- over, buiten de extra prijzen.

Vandaag de dag kunnen wij onze goklust botvieren met allerlei loterijen: Postcode-, Bank- Giro-, Staatsloterij enz., maar in 1920 was dat wel even anders.

DE SCHOTTELINKS IN NEDERHORST DEN BERG

Jan Baar

Zo'n anderhalve eeuw hebben leden van *de familie Schottelink* een vooraanstaande rol gespeeld in het openbare leven van Nederhorst den Berg. Met het vertrek van de laatste telg, Jan Jacob, burgemeester van 1872 tot 1895, naar Amsterdam, kwam er een einde aan het "Schottelink-tijdperk". Dat hij zich bewust was van bijzondere van die gebeurtenis blijkt uit de notulen van de laatste vergadering van de Gemeenteraad door hem voorgezeten, (31 okt. 1895): "Tenslotte dan merkt de Voorzitter op, dat thans de tijd nadert, waarop hij zijn ambt als Burgemeester der gemeente zal hebben neergelegd. Met aandoening deelt hij mede, hoe hard het hem valt den zetel te moeten ontruimen, die reeds door zijn voorgeslacht is ingenomen geworden, doch zijn geschokte gezondheid doemt hem nu eenmaal tot het nemen van rust."

In 1921 stierf de laatste "Bergse" Schottelink te Amsterdam. Hij werd begraven op de Algemene Begraafplaats naast de Hervormde Kerk op de heuvel. Daar, in de nabijheid van enige verwanten, vond hij zijn laatste rustplaats.

DE GEBROEDERS SCHOTTELINK UIT RIJSSSEN

Op 1 september 1754 trouwt Gerrit Schottelink, "jongeman, geboren te Rijssen in Overijssel en wonende te Bambrug" met Aaltje 't Jonk, weduwe van Jan Schuter, eveneens geboren te Rijssen, maar nu verblijvend in den Berg. Op 9 augustus van 't zelfde jaar wordt het paar ingeschreven in de gemeente. Aaltje brengt waarschijnlijk wel wat in in de huwelijkse gemeenschap. Op 6 juli 1755 treedt Jan Schottelink, ook geboren te Rijssen, in het huwelijk met Maria ten Hove, geboortig van Utrecht, weduwe van Jan Willem Visser.

Deze twee huwelijken vormen het uitgangspunt voor de rol van de familie in de komende 150 jaar. Al snel nemen de gebroeders een belangrijke plaats in in de gemeenschap van Nederhorst den Berg. De Schottelinks waren aanvankelijk boer en veenderijhouders, later worden ze ook aangeduid als kooplieden. Vele veengronden en hofsteden kwamen in hun bezit. Vooral in de Spiegelpolder en de Kuijerpolder bezaten zij gronden.

In 1758 wordt Jan Schottelink door Schout en Schepenen bij de Heer van Nederhorst genomineerd voor het schepenambt. Op 30 april wordt hij als zodanig aangesteld. In 1762 maakt Ambachtsheer de Vos van Steenwijk bekend, "tot Kerkmeesters van onze Kerke van Nederhorst aan te stellen en wel tot eersten en administreerenden kerkmeester, Jan Schottelink en tot tweeden en toezienden kerkmeester de heer Hendrik van Soesdijk". Twee maanden later blijkt echter, dat Jan Schottelink bij missive van 1 juni 1762 is benoemd tot tweede kerkmeester. In datzelfde bericht, deelt de Ambachtsheer mee, dat hij het goedvindt, dat Gerrit Schottelink aangesteld wordt tot heemraad van de Spiegelpolder. Jan Schottelink wordt molenmeester van de Kuijerpolder, hij is er bezitter van 25 morgen land.

In 1765 is Jan diaken van de Ned.Herv.Gemeente en in 1767 wordt hij voor de eerste keer in de kerkeraad gekozen. Het Register van de Kerkeraad vermeldt o.a. op 10 december 1765, dat de ouderling Dirk Verhoef en de diaken Jan Schottelink getracht hebben het zgn. Begijneland (in de Blijkpolder) te kopen van den Heer Muijلمان. De koop kwam niet tot stand, de verkoper vroeg een te hoge prijs. Zowel Jan als Gerrit brengen het tot schepenen van Nederhorst den Berg.

Uit het huwelijk van Gerrit en Aaltje blijft slechts een dochter in leven. Deze Jannetje wordt in 1778 aangewezen als universeel erfgenaam van haar ouders. Ze is dan 22 jaar. Maria Schottelink-ten Hove overlijdt in 1774. Weduwnaar Jan huwt ruim een jaar later Agatha Visbeek, "jongedochter, geboortig van en wonende te Amsterdam". In 1783 trouwt Jacob, zoon van Jan en Maria, met Ida Dros van Nigtevecht. Op 13 dec. 1783 sterft Ida in het kraambed van een doodgeboren kind.

JACOB SCHOTTELINK, SECRETARIS.

Op 17 sept. 1786 vindt te Nigtevecht een dubbel huwelijk plaats: Weduwnaar Jacob (21 jaar) trouwt met Antonia Noyell (23 jaar) en broer Gerrit (20 jaar) geeft op dezelfde dag, plaats en tijd zijn jawoord aan Suzanna (27 jaar) zuster van Antonia. De bruiden zijn

dochters van de Heer Isaak Lodewijk Noyell (Noel) en Mejuffrouw Suzanna Maria Nel.

Jacob – koopman – wordt in 1788 door de Ambachtsvrouw benoemd tot secretaris van het Gerecht Nederhorst. Om dit ambt te mogen uitoefenen, moet hij jaarlijks *f* 50,-- betalen. Vervolgens wordt hij op 28 mei 1794 aangesteld tot substituut-schout. Als Theodorus Koppen, schout van Nederhorst den Berg, Horstwaerde, Overmeer en de Riethoven – tevens notaris en makelaar te Utrecht – niet aanwezig is, moet Jacob hem vervangen “in al hetgene aldaar als schout te verrigten zal voorkomen en nodig zijn”, speciaal wat betreft het uitvoeren van de wetten op de “Excessen en Geweldenarijen” en die tegen de “Bedelaars, Vagabunden, Landloopers, Dieren en andere kwaaddoeners”.

In 1801 wordt hij ook nog molenmeester van de Kuijerpolder, waar hij zowat 5 bunder land bezit. Van 1798 tot en met 1803 is hij kerkmeester van de Gereformeerde Kerk. In 1805 krijgt Jacob ook de functie van inner van de belasting op het recht van successie In Nederhorst den Berg.

Jacob blijft ondertussen ook bezig in de veenderij. Voor het jaar 1809 verklaarde secretaris Jacob Schottelink, “te verbinden alle zijne vaste goederen staande en gelegen onder dezen geregte tot Securiteit wegens de voldoening der Imposte op de turf, welke hij verplicht zal zijn te moeten betalen wegens het door hem geveendwordende in dezen Jare”. Voor datzelfde jaar stelt de “secretaris deses Bestuurs” zich ook borg voor de prompte voldoening van de accijns op turf. “welcke de Heeren Eygenaren van het Naardermeir verplicht zullen zijn te moeten betaalen van de turf, die zijlieden in dit loopende seizoen van dezen jare 1809 bij gemelde meir zullen moeten veenen”.

JAN SCHOTTELINK, MAIRE

Op 28 december 1788 wordt uit het huwelijk van Jacob en Antonia een zoon geboren. Het doopboek vermeldt: “Jan- Vader de Heer Jacob Schottelink, secretaris deezer heerlijkheden. Moeder Mejuffrouw Antonia Noijell. Doop-Peet Juffrouwe Agatha Visbeek, Weduwe van den Heer Jan Schottelink, in leeven schepe deezer Plaatse”. Meerdere malen wordt een pasgeboren kind naar het

L

Extract uit het Doopboek
der Hervormde van Nedern,
horst den Berg, Provincie
Noord-Holland.

In den Jaer Achtienhonderd drie
den Negentien April, is alhier
geboren.

Gerrit.

Pader, Jacob Schottelink. —
Meder, Anthonia Voijel. —

Sur Extract conform,
afgegeven door mij Ambten
naar van den Burgerlijg
Kintland van Nedern,
horst den Berg, den 27^{en}
September 1851.

M. P. Kerkvort.

kerkhof gebracht, maar tenslotte blijft het huwelijk gezegend met 5 kinderen. De jongste, Gerrit, geboren 19 april, wordt op 8 mei 1803 door moeder Antonia zelf ten doop gedragen.

De positie van de Schottelinks wordt door de Franse Tijd niet wezenlijk gewijzigd. Jan Schottelink wordt, ondanks dat er klachten over hem zijn, dat hij de financiën niet goed beheerd zou hebben, met name wat betreft de terugbetaling van onkosten gemaakt tengevolge van de legering van de Russische troepen in 1812 te Naarden, toch Maire van zijn woonplaats. Ambachtsheer Haersma, die het recht van voordracht van kandidaten voor enige bestuursfuncties weer teruggekregen heeft, vindt het van belang, dat de schout ter plaatse woont.

Als het schoutsambt in 1811 wordt opgeheven draagt de laatste schout, Theodorus Koppen, de zaak over aan Jan Schottelink, die op dat moment "Maire" (burgemeester) is.

OPROER IN DEN BERG

De koning en regering van het nieuwe Koninkrijk der Nederlanden gingen er in 1813 vanuit, dat het het beste was de bestuurders zoveel mogelijk te handhaven op hun posten, "en dat elk ingezeten de plaatselijke autoriteiten ontziet en gehoorzaamt".

Niet alle Bergers waren deze mening toegedaan. Half december 1813 bericht de Maire van Nederhorst den Berg, Jan Schottelink, aan de Commissaris van het Arrondissement Amsterdam over oproer in zijn gemeente, daarmee "kennisgevende van de verregaande ongeregeldeheid en het oproerig gedrag van Johannes Jacob Hijneke en Hendrik Brinkers". De Commissarissen-Generaal van het Bestuur ter regeling van 's Lands zaken in Noord-Holland besluiten op 15 december 1813, "dat eene dadelijke beteugeling van oproer wordt vereischt" en verzoeken de Gouverneur-Generaal van Amsterdam en omliggende forten "6 of 8 dragonders van de Garde Soldé dezer stad te stellen ter dispositie", ten einde de rust in de gemeente Nederhorst den Berg te herstellen. Brinkers en Hijneke, "welke zich schuldig gemaakt hebben aan wederspanning tegen Maire van die gemeente", zullen door de dragonders gearresteerd moeten worden en gevankelijk naar Amsterdam ge-

bracht om aldaar in hechtenis genomen te worden, "tot tijd en wijle als nader over dezelve zal zijn gedisponeerd".

Burgemeester Schottelink voelde zichzelf blijkbaar ook niet al te zeker, gezien zijn klacht bij de Commissaris van het Arrondissement Amsterdam, dat hij zeer dikwijls uit zijn gemeente wordt weggeroepen, teneinde medewerking te geven aan het organiseren van de Landstorm. Door dat vele werk heeft de loting voor de militie enige vertraging ondervonden. De Maire vraagt of het echt nodig is, om voor de Landstorm "alle werkzaamheden, hoe dringend ook, te staken? En zoo ja, ..., is het hem ondoenlijk de zaken der Gemeente in eene behoorlijke orde te houden".

De Commissaris is van mening, "dat een president van een gemeentebestuur in die quartieren, althans niet lang gemist kan worden, en het zoude derhalven ... raadzaam zijn, hem uit een van die beide betrekkingen te ontslaan".

Schottelink schijnt reeds meermalen mondeling zijn verlangen kenbaar gemaakt te hebben, om als Maire ontslagen te worden, "en de berigten die ik van hem van tijd tot tijd heb gekregen, zouden misschien zijn ontslag uit dien post wenschelijk maken; maar het verlangen om vóór de finale organisatie der Gemeentebesturen, bij de constitutie, de regeringen in haar geheel te houden, heeft mij altijd weerhouden, daartoe een voordracht te doen". De burgemeester moet dus op zijn post blijven, of hij wil of niet. Toch wil de Commissaris van Lennep nu toch wel overwegen iemand anders voor dit ambt voor te dragen. Dat is er niet van gekomen, Jan Schottelink blijft tot 1817 Maire/Burgemeester van Nederhorst den Berg, Ankeveen en Nigtevecht.

SLUUUUUUUUMP!

Gerard Baar

Zolang was ongeveer de kreet van de jeugdige uitkijk, die bij de brug naar het kasteel stond. Want vanaf dat punt had hij goed zicht op het koetshuis waar Jan Slump woonde. Alleen, vanaf 1947, als bewaker en boswachter voor de N.V. Amstelburght.

De benen van de voor die middag aangewezen voorpost begonnen al te bewegen vóór hij zijn mond angstig opende. De schrik van het kasteel en de 6 ha. er omheen, dik 70 jaar oud, slipte in zijn klompen en naderde dankzij zijn enorme startsnelheid zo razend snel, dat de meest dapperen onder de jongeren, die tot achter het kasteel doorgedrongen waren, als ratten in de val zaten.

Geen wonder, want Jan Slump was op 7 februari 1919, onder het oog van wel 800 toeschouwers, op zijn doorlopers kampioen van Noord Holland op de korte baan geworden. En snel gebleven, dat bleek wel. Voor het toegangshek bij Verwey bleef hij dan rustig pruimend met de handen in de zakken staan, het hoedje over de oren. Als hij echt kwaad was, stond hij er heel lang. Iedereen die zich nog in het bos bevond, moest dan om op tijd thuis te zijn over breed water zien te ontsnappen of een grote omtrekkende beweging maken achter het hol van de leeuw om. Soms hielp zelfs de politie te fiets mee om de vluchtwegen af te sluiten als het te gek was geweest. Gewoon spelen mocht best en voetballen op het landje tussen Tenenbos en Hoedekastje werd getolereerd, maar het kasteelterrein betreden was verboden.

Jan Slump, geboren op 17 februari 1878 in Lemsterland te Follega, ging op jonge leeftijd naar Amsterdam. Zijn ouders waren overleden toen hij 13 jaar was en na een paar jaar bij de boer, waagde hij de oversteek. Hij huwde Tjerkje Renia, geboren te Franeker op 25 november 1884. Ze woonden in de Watergraafsmeer toen in 1907 zoon Franke en in 1909 dochter Wybke werd geboren. In dat jaar vertrok hij met zijn gezin en schoonouders naar Essen. Daar had de broer van Slump, Franke,

De heer Slump op het bordes van "zijn" kasteel.

een soort handel in aardappelen en groenten. Jan Slump werkte als opperman op de 'stellings' (bouw) en 's avonds ventte hij groenten. In 1916, midden in de Eerste Wereldoorlog, keerde de hele familie terug naar Nederland. Broer Franke vestigde zich als groenteman in de P.C.Hoofstraat te Amsterdam, terwijl Jan Slump en zijn schoonouders in Nederhorst den Berg aan de Machineweg gingen wonen. Zij pachtten een stuk land van Baron van Lynden, de toenmalige eigenaar van kasteel Nederhorst en enkele landerijen.

Slump en zijn familie tuinden op een slecht stuk grond. Salpeterhoudend waarschijnlijk, volgens zijn kleinzoon. Oude Horstermeesters kennen deze problemen. Lange dagen, gevuld met de meest uiteenlopende werkzaamheden en dan nog zelf de vlet met groenten naar de veiling aan de Beresteinseweg in Hilversum brengen. "Harte Arbeit, karger Lohn!"

In 1929 verkocht Baron van Lynden het kasteel aan Frederik Otto Graaf van Bylandt, gehuwd met Vrouwe Lida Johanna Gravin van Randwijck. Tot dat tijdstip woonden ze in een slot aan de Stambergersee (in de buurt van Würzburg). Ze namen hun intrek in kasteel Nederhorst. Voor het vervoer van hun inboedel hadden ze 36 spoorwagens nodig. Het kamermeisje, Irma Sabine Wirthmann uit Offenbach am Main, dochter van de 'Schneidermeister' Johannes Alois Wirthmann, reisde met de Van Bylandts mee naar voor haar onbekende streken. (wordt vervolgd)

Overzicht van archieven en klappers betreffende Nederhorst den Berg

Streekarchief voor Gooi & Vechtstreek

adres: Oude Enghweg 23, Hilversum, Postbus 9900, 1201 GM

openingstijden: ma. t/m vr. 13.00-17.00 uur, 's morgens op afspraak

telefoonnummer: 035-6292646

Archieven van:

* betekent dat er een toegang is op het archief in de vorm van een inventaris of plaatsingslijst.

dorpsbestuur, municipaliteit, gemeentebestuur, 1625-1813 *

idem, 1700-1936 *

gemeentebestuur, 1939-c.1968 *

bevolkingsregisters (1830) 1850-1939 (1944) *

burgerlijke stand: geb. 1811-1892, huw. 1811-1912, overl. 1811-1932

oud-rechterlijk archief, 1620-1811 *

notarissen, 1664-1710, 1770-1789 *

Blijkpolder, 1708-1951 *

Broekerpolder, en Heintjesrak- en Broekerpolder, 1762-1950 *

Heintjesrak- en Broekerpolder, -1979

Horn- en Kuijerpolder, 1746-1962 *

Horstermeerpolder, 1612-1980 *

Spiegelpolder, 1779-1979 *

Spiegel- en Blijkpolder, -1979

Ned. Hervormde Gemeente, (1600) 1625-1954 *

DTB's (doop- trouw- en begraafboeken daterend voor 1811) *

doopboeken (hervormd), 1639-1823

dopen rooms-katholiek: tot 1810 behoorden de parochianen tot de

statie Ankeveen (geen DTB aanwezig)

trouwboeken (hervormd), 1639-1823

begraafboeken, 1625-1828

klappers op naam en soort akte van:

Oud-rechterlijk archief (ORA):

3357 deel I (transporten en hypotheke) 1757-1774

3357 deel II (transporten en hypotheke) 1757-1774

3358 (transporten en hypotheke) 1775-1783

3359 (transporten en hypotheke) 1782-1802

3360 (transporten en hypotheke) 1803-1811

3361 deel I (schepenakten) 1577-1655

3361 deel II (schepenakten) 1660-1710

3362, 3363, 3364 (schepenakten) 1722-1773

3365 (schepenakten) 1773-1811

Op de studiezaal bevindt zich de historische bibliotheek. Er wordt naar gestreefd om hierin ook alle (historische) publikaties betreffende Nederhorst den Berg op te nemen.

Afbeelding omslag: Gereformeerde kerk
Collectie: Historische Kring Nederhorst den Berg